

Sådan set fra min synsvinkel

Levnedsbeskrivelse

Af Charles Nielsen, Brendgårdvej 15 Ydby

I april måned 1936, søgte Sundby Jernstøberi & Maskinfabrik, en femten seksten års maskinlærling. Annoncen så jeg i Thisted Amts Avis, eller Thisted Amts Tidende de to aviser erhvervsfolk, annoncerede i når de søgte medarbejdere. For med en annonce i Thisted Socialdemokrat, risikerede de, at fa ansat en hel eller halvrod kommunist, og i øvrigt dækkede avisen heller ikke området så godt, som de to andre.

Egentlig havde jeg ikke et specielt ønske om en uddannelse inden for maskinfaget, men da landbruget ikke havde min interesse, måtte jeg se mig om efter noget andet. Hvad mor havde af tanker om min fremtid, kan jeg kun gisne om, men med hendes indstilling til livet, her og hisset, mente hun sikkert, at en god plads på landet, ville være en udmærket løsning. For man havde jo før hørt, at en ganske almindelig tjenestekarl, havde belusket en gårdmands datter. En ulykke, selvfølgelig, indtil det fortegnede sig i et sløret skær, og den heldige havde vundet pigen, og al gårdens herlighed.

Under krisen i tredverne, hang hverken lære- eller andre arbejdspladser på træer, og når der endelig viste sig noget, skulle der handles hurtigt. Så da jeg havde set annoncen, spurtede jeg hjem om aftenen, i håb om, at overtale mor til at ringe til N. C. Nielsen, Sundby Maskinfabrik, for at høre om lærepladsen stod ledig endnu. Mor ringede, og aftalte med fabrikanten, at jeg én af de nærmeste dage skulle aflægge fabrikken et besøg, for at se, og høre nærmere om ansættelsesforholdene. Uden det blev nævnt, havde det vel også en vis betydning, at vi så hinanden an.

Når der skulle søges arbejde, gav den daværende tyende lov, så vidt mig bekendt, tjeneste- karle og piger ret til en hel eller halv-

fridag, til at søge andet arbejde, men over for min venlige husbond var det i orden med en fridag i den anledning. Naturligvis måtte jeg ryste op med en begrundelse, hvilket jeg gerne ville have undgået, mens det endnu lå hen i det uvisse, om jeg fik pladsen, eller ikke.

Iført mit bedste puds, nyklippet og med rensede negle, starte jeg, på min lange rejse. Efter billet købet, tur, retur, Ydby Snedsted, kom jeg ude på perronen i snak med én af landevejens farende svende, der nysgerrigt forhørte sig om, hvor jeg agtede mig hen i verden. Da jeg fortalte, at jeg skulle til Sundby, for at søge en læreplads som maskinarbejder, bifaldt han det med ordene - ja det skal nok vise sig, at være godt nok.

Vel ankommet til Snedsted, begav jeg mig til fods mod Sundby, uden tanke om et lift. En metode der for mig var ukendt, og med minimale chancer, idet jeg på min ensomme vej, måske ikke ville blive overhalet af ét eneste motordrevet køretøj. Men fodturen fra Snedsted, imponerede især fabrikant N. C. Nielsen, og det undrede mig i grunden ikke, for med hans korte ben og runde korpus var han ikke i form til længere traveture, og en splinter ny Ford - vogn, havde allerede sat sit præg, på fabrikantens trinde legeme.

Dampende på en fed cigar, viste Nielsen rundt på fabrikken, som på det tidspunkt, kun beskæftigede fem mand, to i støberiet og tre på maskinværkstedet. Støberiets produktion, bestod af emner til videre salg, og til brug ved egen fabrikation, af landbrugs maskiner, såsom halmpressere, hakkelsesmaskiner, pumper og lignende. Dertil kom reparationer af vindmøller (klapsejlere) og hvad landbruget ellers havde af maskineri.

Efter endt rundvisning, blev jeg ved en kop

kaffe, informeret om ansættelses vilkårene, og med lærekontrakten i hånden, faldt det mig straks i øjnene, at der slutteligt stod. -I læretidens varighed af fire år, fra den 1/5 1936 til den 1/5 1940, ydes der kun kost og logi, ellers intet.

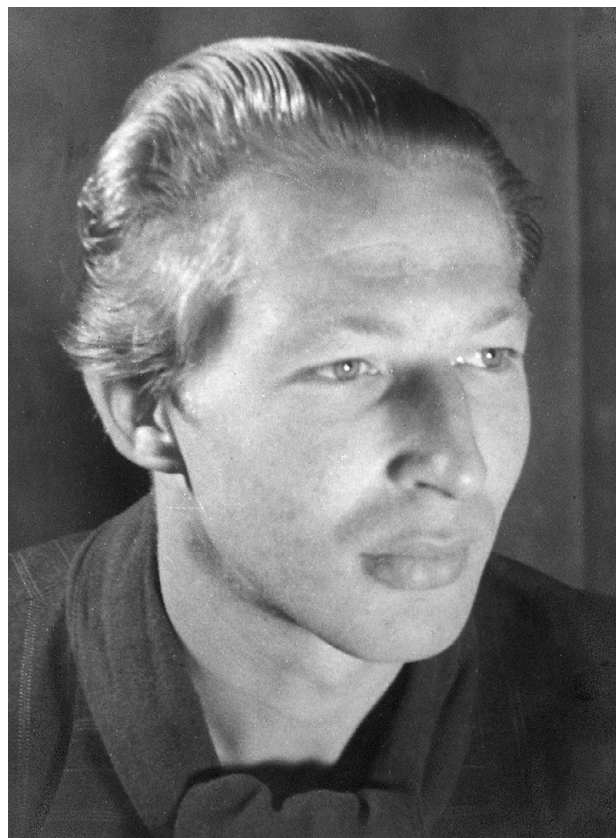
Læretiden

Det forekom mig lidt småt, for i det mindste havde jeg regnet med et mindre kontant beløb, til køb af diverse små fornødenheder, såsom toiletartikler, og lidt cigaretter. Rygevanen var blevet en last, for i tredverne hørte man ikke en lyd om tobakkens skadelige virkninger, det blev tilmed sagt, at røgen kunne holde forkølelse, og lignende infektioner i ave. Men det var en dyr fornøjelse, idet cigaretter, kostede hele tre øre pr. stk. Til gengæld fik vi noget for pengene, i form af tjære og nikotin især ved køb af den ekstra stærke »Flag«.

Med returbilletten som gyldig rejsehjemmel, til statsbanernes rutebiler, tog jeg Thisted Struer bilen hjem. En rejse der tog sin tid, med stop ved alle faste holdepladser, og hvor der stod én og viftede med armene, for at sikre sig rutebilens chauffør (bette Christian) blev opmærksom på deres tilstedeværelse.

På den langsommelige hjemtur, kredsede tankerne hele tiden om det jeg havde set og hørt ville jeg have pladsen eller ville jeg ikke, og hvordan ville mor mon se på det. For hun måtte nødvendigvis træde hjælpende til, både økonomisk, og på andre måder. Derfor afhang det i sidste ende af hende, om jeg kom i lære, eller ikke. Vi fik ikke lang tid til overvejelser, beslutningen skulle tages én af de nærmeste dage, og så snart mor havde accepteret betingelserne, fik jeg hos den nyetablerede doktor, Johannes Drost, foretaget den lovpligtige helbredsundersøgelse. Derefter skrev jeg under på to eksemplarer af den barske lærekontrakt, og den 1/5 1936 begyndte jeg som lærling, på Sundby Jernstøberi & Maskinfabrik.

Den første dag i mit nye job, bestod arbejdet i, at bore huller i et uoverskueligt antal radrenser nav, en beskæftigelse, hvor det spændende ret hurtigt kunne overses. Efter eget valg, ville jeg nu være buret inde, på det store

Charles Nielsen, fotograferet 1944-45.

værksted, i fire lange år, og mens majsolen skinnede udenfor, stod jeg og tvivlede på, om jeg nu også havde valgt det rigtige. For hele tiden fandt mine tanker hjem til vennerne, dyrene, og duften af de dejlige forårsfriske græsgrønne marker.

Udover den faste arbejds- og fritid, var fordelene ved mit nye job, ikke åbenbart indlysende. Som tjenestedreng havde jeg delt værelse, eller rettere sagt, delt hummer, med gårdens forkarl, og her delte jeg det med Johannes, en nyudlært svend, på tyve år. Uden for arbejdstiden havde jeg, så at sige, ingen glæde af ham, idet han, hver aften, cyklede hen til sin kæreste, der boede hos sine forældre, i en lille ejendom mellem Sundby og Snedsted. Foruden det at dyrke hende, dyrkede han også sin hobby som radioamatør, en interesse han delte med sin svigerfar. Hvad der optog Johannes mest, blev jeg aldrig klar over, men fandt ud af, at både damen og senderen krævede sin tid, idet han meget sjældent kom hjem, før jeg lå i min søde søvn.

Fabrikkens mestersvend, Christian Borggård, var også støberiets modelsnedker. Af væsen var han meget stille, hidsede sig aldrig op, men til gengæld var han næsten urokkelig i sine meninger, og stærkere kraftudtryk, end det tilforladelige -sommen bovseme - brugte han aldrig. Sammen med sin kone Gerda, datter af fabrikant Nielsen, boede han i den ene af, den store hjørnebygningens to nederste lejligheder, en praktisk foranstaltning, idet hun hjalp til med at føre hus, og stod for den daglige madlavning og bedre mad fik man ingen steder.

Efter min tid i Sundby, startede Christian Borggård eget maskinværksted, hvor han bl.a. fremstillede maskinsave, til jernindustrien. Men desværre mistede han livet ved en tragisk ulykke, og husker jeg ret, var det engang i tresserne, jeg læste i Thisted Amts Tidende, at Christian Borggård, var druknet på en lystfiskertur, ud for Vilsund Strand.

Støberiets to formere, Marius Bunk, og fabrikantens søn, Salomon Nielsen, så vi ikke meget til inde på maskinværkstedet, udover, når de kaldte én af os til hjælp, for at løfte og lukke en tung færdig formet støbekasse, en proces der krævede stor forsigtighed.

På det tidspunkt, må Marius Bunk have været omkring tredve år, og var foruden formere, det vi i dag ville kalde fritids landmand, idet han havde et mindre husmandssted, i Møgelvang, nord for Sundby. Han var gift og havde børn, og med de bindinger, havde den »aldrende« mand, mere end rigeligt, at se til, så af gode grunde, så vi ham sjældent efter fyraften.

I Sundby, hvor der hverken var fodboldbane, eller jernbanestation, satte de unge hinanden stævne på hjørnet ved Anker Niensens købmandsforretning. Lige over for lå der en ubebygget grund, hvor vi kunne fordrive tiden med bold- og krocket spil. På lune sommeraftener, cyklede vi tit til Vilsund, enten for at bade, eller se på det igangværende brobyggeri, hvis ikke vi valgte, at fange gedder, i et par store mergelgrave, lige uden for Sundby.

For Salomons vedkommende, gik interesserne snart i en anden retning, idet han forelskede sig i Alice, en sød pige fra Thisted,

som han senere blev gift med. Svend, den yngste af Kirstine og N. C. Niensens fem børn, var omkring tolv år, da jeg begyndte på fabrikken. Og som den flinke dreng han var, kom han troligt med min fulde forplejning, mens jeg i lå i sengen, en tre fire dage, på grund af influenza. En af de mange gange, han var på vej, op ad trappen, med middagens to retter mad, hørte jeg hans far råbe.

Ja mæ all det do slæber po, ka æ da sik, at han eet fejler nøj, dæ hu æ føe ska ligg. Og det var sikkert så sandt som det var sagt, men det var ikke sagt i ond mening.

At ingen tog notits, af Niensens udtalelser, kom tydeligt til udtryk, engang jeg hjalp ham med, at reparere smelteovnens forbrændte indre, der med en stikkende skarp slagger, lige akkurat kunne rumme han runde korpus. Da han med besvær, fik snoet sig derind, bestod min opgave i, at forsyne ham med ildfast ler, af en passende konsistens. I små portioner, skulle leret ind gennem en lille åbning i siden af ovnen. Men desværre havde systemet den ulempe, at jeg ikke kunne se, om han fik det i hovedet, eller det løb ham ned af nakken. Noget gik galt, for pludselig brændte han uventet en lang serie mindre pæne gloser af, og da ovnen virkede som en megafon, kunne det høres viden om. Det varede heller ikke længe før Kirstine (vor muer) kom løbende, i let trav, henvendte sig til mig og sagde. - Æ hober da do kinner ham så godt, at do ett tår dæ af hans roben op - og grinende kunne jeg berolige hende med, at de mange forbandelser prellede af, som vand på en gås.

En god arbejdsplads

Det var kendt, at Nielsen (vor fåer) stod meget let i tændingen, men til gengæld faldt han hurtigt til føje, især når vor muer trådte til. Men trods Niensens hidsige gemyt, vil jeg betragte ham som en venlig mand, i hvert fald over for mig. For selv om lærekontrakten kun lød på kost og logi ellers intet, stak han mig ikke så sjældent, en ti femten kroner i hånden. En belønning, der aldrig slog fejl, når vi havde repareret en vindmølle. Så det med at arbejde i højden, havde åbenbart hans respekt.

På etårs dagen for min tiltrædelse, begyndte Åge Johannes Olsen, Bedsted sine fire år som lærling, på maskinfabrikken. Det viste sig snart, at vi havde noget til fælles, bl.a. bekendte vore hjem sig til den kristne tro. Med en realeksamen, var han nok den mest litterære, ikke sådan at han læste meget i bibelen, det gav sig mest til kende, med den lektur han tilførte vort hybel, det var bl.a. en stabel, tynde uindbundne værker, med spændende gysere, af Nat Pinkerton. Dertil kom, at han havde et radioapparat, der med to sæt høretelefoner, var til fælles bedste, så når vi ikke fordybede os i litteraturens verden, fik vi tidsånden godt og grundigt indprentet gennem hørelsen.

Med Åge som ven, og arbejdskammerat, blev tiden i Sundby en anden, og forsødet når han efter en weekend kom med én af sin mors lækre kikskager, en form for kage jeg aldrig havde smagt. Måske kom den ind under let fordærvelige varer, i hvert fald blev den altid sat til livs, før vi lukkede for radioen, og slukkede lyset.

I vinterhalvåret, lagde Snedsted tekniske skole, beslag på fire ugentlige aftner. I alskens vejr, kunne det være en barsk cykeltur, men det var et held, vi havde det, at beskæftige os med, for det forekommer mig, at en vinteraften i Sundby, var uendelig lang.

Når vi var i Snedsted, besøgte vi gerne byens bagerlærling, for at få en håndfuld varme, og en god bid marcipanmasse. Af samme grund, slog vi også mange aftner ihjel på Sundby bageri. Ligeledes var mejeriet altid et besøg værd, her havde lærlingen varme på sit værelse, men det havde også stor betydning, at han gerne bød på en cocktail, bestående af kærnemælk og en god gang piskefløde.

Modsat de verdslige steder, besøgte Åge og jeg, sjældent missionshuset og K.F.U.M's møder, som undskyldning for det, kan jeg lufte den påstand, at vi mente vi kendte den kristne forkyndelse ud og ind. Til gengæld fik vi vore åndelige behov, dækket ved de besøg vi aflagde, hos den gamle, troende savskærer og tømrermester Enevoldsen, der for det meste arbejdede langt ud på aftnen.

Det samme åndelige tilsnit manglede måske,

når Åge og jeg besøgte, musiker og gårdsanger Ubbesen og familie. Vort første besøg fandt sted, en aften, hvor vi på en tur gennem byen, kom i snak med Ubbesen og frue, der gæstfrit bød os med ind, til en kop kaffe. Besøget må have faldet heldigt ud, da de lod os forstå, at vi var velkomne, en anden gang.

Under de besøg der fulgte, sørgede Ubbesen for den kunstneriske underholdning med musik og sang med det formål, at vi skulle bedømme kvaliteten af hans sidste hit. Desværre husker jeg ingen af teksterne, udover to linier af en politisk orienteret vise, sunget og fileet på violinen til melodien. Tordenskjold i søen sprang. - og det lød omtrent således. - Østen for Sundby ligger en gård, den er bekendt af - al å enhver, osv. Gården al å enhver kendte, var ejet af sognerådsformanden, en person Ubbesen sikkert har haft en del kontroverser med, når han forsøgte, at skaffe lidt ekstra håndører, til hjemmets daglige behov.

Efter tyskernes overfald på Polen og Tjekkoslavakiet, blev det emne vendt mange gange, og vi var rørende enige om, at prøjserne helst hurtigst muligt, skulle ned med nakken. hvordan det skulle gribes an, havde Ubbesen mange hypotetiske forslag til, bl.a. mente han, at de ville blive stoppet, når de ved angrebet på »Cirkusslovakiet« kom i krydsild, mellem »Cirkusslovakiet« og Polen, en strategi der desværre ikke var hold i.

Mens vi sad omkring bordet, og diskuterede, beværtede Ubbesens, meget lille kone, os med kaffe og kage, og det gik pænt og hygiejnisk for sig. Værre var det når diskussionen foregik stående, idet Ubbesen på grund af dårligt syn, gik så tæt på, at han nærmest trådte os over tæerne, med det til følge, at han stod og strint - spyttede os i hovedet. En situation, vi forsøgte at undgå, med en planmæssig retræte. Som modydelse, for familiens gæstfrihed, blev det en fast skik, at vi trådte til, som undervisere for deres to skolesøgende børn, en opgave der kunne klares uden realeksamen.

Den niende april 1940, begynde ligeså freldeligt, som dagene havde gjort, i de snart fire år jeg havde været i Sundby. At den dag ikke skulle forløbe som de foregående, gik op for

mig, da Nielsens søn, Svend, kom stormende ind på værkstedet, og fortalte at tyskerne havde overskredet den danske grænse. Først tog jeg det som en, aprilspøg, men da drengen bedyrede han talte sandt, måtte jeg om end tvivlende tro at det uhyggelige krigsspil, nu også var en kendsgerning i vort fredelige land.

9. april 1940

Efter den nedslående bulletin, varede det ikke længe, før de grågrønne tyske fly, strøg lavt hen over vore hoveder. At det var tyske maskiner, viste de sort malede jernkors på siderne og under vingerne. I dagens løb, skabte invasionen et større postyr bl.a. med montering af mørklægnings gardiner, for ingen kunne vide om bomberne i nattens løb, ville hagle ned over de huse og hjem, hvor der trængte den mindste lysstråle ud i mørket.

Sidst på eftermiddagen, da de prøjsiske styrker, rullede ind gennem byen, med deres krigsværktøj, fik vi syn for sagen. Set med danske øjne, kom de som en horde forbrydere, der ville tilrane sig landet og folkets frie vilje - Men de havde været her før, med deres rustne rør som det hedder i en revyvisse, og vi kendte dem godt, fra danmarkshistorien, bl.a. fra treårs krigen 1848 til 1850, og senere, da rigskansler von Bismark i 1864 tog Slesvig, Holsten, og Lauenberg.

Hvad der skjulte sig, i de grågrønne kamuflerede Køretøjer, kunne vi ikke se, hvorimod vi havde et flygtigt øjenkontakt, med de motorcyklende, stålhjelms klædte krigere, der mere lignede rumvæsner, end de racerene overmennesker, de gav sig ud for. Sådant så de altså ud, dem der efter Hitlers brølende taler, hujende råbte befal fører, vi følger.

Efter den niende aprils fornedrelse, så vi der boede på landet, ikke meget til, den såkaldte, værnemagts soldater (græshopperne.) Besættelsen forhindrede ikke, at jeg blev udlært den 1/5 1940, og fortsatte som svend, på Sundby Maskinfabrik, til den 22/4 1941, da jeg til ingen nytte, blev indkaldt, til den kongelige danske marine, med tjenestested på Middelfrandsfortet og senere Søværnets kaserne, hvorfra jeg blev hjemsendt den 5/12 1941.

Det var svært at komme i gang igen, efter et driverliv, som våbengast, på kasernen. Et job der bestod i, at passe på og udlevere forskelligt grej til mandskabet, såsom rifler, revolvere, og ammunition, og ikke mindst skulle jeg sørge for, at tingene blev leveret tilbage.

Under tjenestetiden, fik jeg fremelsket en form for dovenskab, det var svært at få ud af kroppen. Jeg vidste udmærket, at alting har sin tid, men efter hjemsendelsen, blev jeg alligevel ved med, at pleje min krop med den tilvante hvile. Efterhånden må min dovenskab, have irriteret Egon, idet han velment kom med følgende bemærkning, - Ja hvis du sørn fortsætter mæ å ligg å snue, så ænner æ mæ do blyver fyldt mæ legsor.

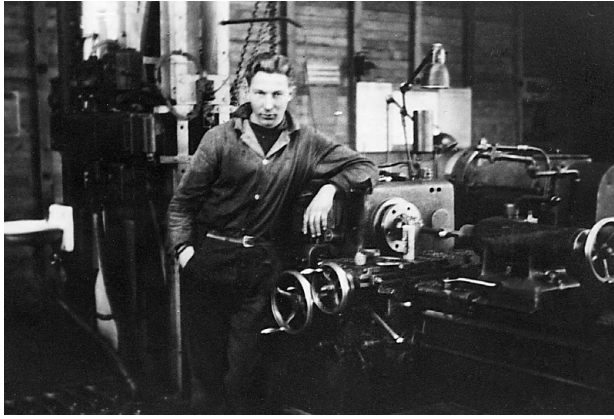
Mit første job som udlært

Så galt gik det nu ikke for den første januar 1942 begyndte jeg på Ydby maskinværksted hos Marius Grønkjær.

Et par måneder senere, blev jeg uventet ringet op fra København af min fætter Nikolaj Johansen, der ville høre om jeg var interesseret i, at få arbejde på Burmester & Wain. Den beslutning, kunne jeg ikke tage på stående fod, så det blev aftalt, at jeg skulle ringe tilbage, når jeg havde talt med mor og Marius Grønkær, og jeg ville også selv, lige have tid til, at tænke det igennem.

I København

Fra min tid i marinen, havde jeg fået et vist kendskab, til livet i hovedstaden, og da byen forekom spændende, og lønnen var tiltrækkende, tog jeg imod tilbudet, og begyndte på B & W, i marts 1942. Den dag jeg mødte op på afdelingen på Vilders Plads, overraskede det, at der både foran, og et godt stykke ind i værkstedshallen, lå høje stabler af sandsække. Frygten for sabotage, var vel ubegrundet, på en fabrik, der så vidt jeg var orienteret, kun fremstillede dieselmotorer til lastvogne. Det viste sig senere, at være en skrøne, idet der også blev fremstillet emner, der ikke havde en pind med dieselmotorer at gøre. Det drejede sig bl.a. om udefinerbare ting i magnium, et sølv hvidt

Charles Nielsen på B og W. Træværket bagved skjulte de beskyttende sandsække.

brandbart letmetal, der lugtede langt væk af det tredje riges luftwaffe.

For at se og prøve noget nyt, tog jeg, efter halvandet år, hos B. & W. arbejde på Maskinkompagniet, en gammel fabrik, der fremstillede noget så fredeligt, som skotøjsmaskiner. Som de fleste steder, arbejdede man også her, på treholds skift, og det virkede for alvor generende, da tyskerne i august 1943, indførte spærretid, med udgangsforbud fra klokken tyve, til næste dags morgen. I det tidsrum lå næsten alt stille, sporvognene kørte ikke, og da min cykel var blevet skrællet, for dæk og slanger, måtte jeg med passerseddel i lommen, trave omkring en kilometer, til og fra arbejde. I en mørkelagt storby, var det ikke specielt hyggeligt, at vandre gade op og gade ned i en tilsyneladende mennesketom by. Så af trafikale grunde så, så jeg mig om efter et arbejde nærmere min bopæl, Dannebrogsgade 46 4 sal th. At min flinke værtinde, fru Lunds-mark, som stammede fra Lemvig, bandede som en tyrk, havde en bror i Frelsens hær, og en mand der sad i Horsens Tugthus, på grund af bedrageri, kommer sådan set, slet ikke sagen, eller mit arbejde ved.

Et eller andet sted havde man altid brug for en maskinarbejder, og da Wegamo -med tryk på e lå særdeles centralt, forhørte jeg mig der, og startede op førstkommande mandag. Fabrikken der havde til huse, i gården, på første-sal, lige over for Daells Varehus i Nørregade, baserede sig udelukkende på leverancer til

andre værksteder og fabrikker. Hvem der var aftager af firmaets produktioner, havde de tredve beskæftigede, ingen indsigt i, selv om vi jo nok havde vore anelser. Men vi var fredet, idet modstandsbevægelsen, havde til huse, i lokalerne neden under.

Min sidste arbejdsplads, i København, blev Dansk Ilt & Brintfabrik »Danilbo« ude i Sydhavnen, et af de få steder, hvor man kun arbejdede på daghold. Som en nærliggende produktion, for ilt og brintfabrikken, blev der på maskinværkstedet, fremstillet alt, indenfor gassvejsning og skæreapparatur. Et udstyr med rivende afsætning, til hjemme- og eksportmarkedet, en eksport, der efter sigende, gik til Finland, et tilsyneladende umætteligt marked.

Men tyskerne havde også interesse i foretagendets produktion. De havde i hvert fald en vagtpost, ved ilt og brint afdelingen, der bl.a. var i funktion, den dag Shellhuset blev bombet. Men selv om de blev taget på sengen, fik de alligevel, i huj og hast rigget et par maskingeværer til, øverst oppe på en dyngge cinders, hvor de uden held, plaffede løs, efter den sidste bølge, af de meget lavtgående engelske maskiner.

En dag i sommeren 1944, blev jeg opsøgt af Egon, der havde faet brev fra mor, der bl.a. skrev, at Eleonora Grønkær, og hendes datter Inger, ville komme til København, for at besøge en søster, på Amager, og havde vi lyst, kunne vi mødes, på angivende tid og klokkeslæt, ved hovedbanegårdens udgang. Det ville vi gerne, for under besættelsen, smuttede man ikke hjem på en weekend, så et møde med Inger, og hendes livsglade mor, ville vi tage som en kærkommen hilsen hjemmefra.

Det første møde med Ella

Som det var aftalt, mødte Egon og jeg op i god tid, og da det næsten var givet, at de fra Amager, ville tage en sporvogn ind til byen, tog vi opstilling på sporvognshellen, ved hovedbanegårdens indgang. Da de kom, viste det sig, at de havde taget en nydelig ung guide med, der af Eleonora, blev præsenteret ved navn frøken Ella Kronborg.

Som det mest nærliggende, gik vi ind i ho-

vedbanegårdens restaurant, hvor vi over en kop erstatningskaffe, og et stykke brød, i første omgang, talte om, hvordan det stod til hjemme i Ydby. Aftnens program, havde Egon og jeg overvejet, og da ingen gjorde indsigelser, blev det til et besøg i, den meget opreklamerede, Apollo Revy, med et repertoire af kendte kunstnere, som Ludvig Brandstrup, Kjærulf Smith, Erika Vogth med flere.

I en tid med mangel på næsten alt, blomstrede forlystelsesstederne som aldrig før. Danske og svenske film kørte for fulde huse i måneder. Det samme gjaldt for byens teatre, ikke mindst Apollo, hvor forfattere som Poul Henningsen, narrede censuren, med en underfundig satire, som tyskerne åbenbart ikke kunne gennemskue.

Når besøget i Apollo, blev et afgørende vendepunkt, i mit liv, må det tilskrives den tilfældighed, at den ukendte Ella Kronborg, på grund af teatrets nummererede siddepladser, kom til at sidde ved mig, adskilt fra de andre, af teaterets midtergang. Kort fortalt, blev resultatet af den nummerorden, at Ella og jeg, den 1/7 1945, i Sct. Nikolaj kirke i Kolding, tilkendegav over for Gud og menighed, at vi ville ære og elske hinanden -indtil verdens ende.

Vort første hjem

Et par dage efter, rejste vi tilbage til København, hvor vi fortsatte vort arbejde, jeg hos Danilbo, og Ella hos »Bindner Udstyr,« beliggende i den ny renoverede Borgergade. Før- og ikke mindst efter vort bryllup, forsøgte vi, gennem forskellige bolig og udlejningsbureauer, at skaffe en lejlighed. Men da det viste sig, at være umuligt, tilbød vore gode venner, Edit Fagervold, og hendes datter, at vi som en nødløsning, kunne leje én af deres stuer, med adgang til de nødvendige faciliteter. Det velmente tilbud tog vi nødvendigvis imod, selv om vor nye bopæl, Kantorparken i Bispebjerg, lå langt fra vore arbejdspladser.

Af uforklarlige årsager, gik Ella pludselig hen og blev gravid, og i forventningens glæde, længe før der var syn for sagen, fik hun, på Edit Fagervolds hamrende symaskine, rigget en brunlig pepitaternt ventekjole til. Nu som

Ella Kronborg fotograferet 1944-45.

dengang, forstår jeg ikke den kvindelige psyke, men så vidt jeg kunne se, åbenbarede den udmærkede kjole mere end den skjulte, og hvis det var meningen, virkede den efter hensigten, idet vor købmand, og hans personale, kom ud af den vildfarelse, at vi skulle være søskende.

På grund af de indtrufne omstændigheder, måtte vi forsøge, at finde et mere velegnet sted at bo, og fandt langt om længe en kvistlejlighed, i et rækkehus, på adressen, Sønderengen 137 Søborg, Under de bedre forhold, fødte Ella den 29/11 1945, en tilsyneladende vel-skabt pige, der dog efter få dage, måtte indlægges på Gentofte Amts Sygehus, hvor hun en sen aften, i dåben fik navnet Juliette Nielsen. Dagen efter døde hun, og ligger begravet på Mariebjerg kirkegård.

Tilbage til Ydby

Efter syv år i København, forsvandt noget af lysten, ved livet i storbyen. De hjemlige vidder trak mere og mere, og det havde jo vist sig, at andre end landmænd, kunne leve og tjene føden på landet. Overvejelser i den retning, og lange udsigter til at få en menneskeværdig lejlighed, var medvirkende til, at vi i november 1946, sammen med Åge Johannes Olsen, og hans kone Birthe, flyttede til Ydby, hvor vi i fællesskab ville prøve, at starte en lille tomands

metalvirksomhed. Vi vidste udmærket, at vort forehavende hang i en meget tynd tråd, og bristede den, ville vi forsøge, at finde andet arbejde.

I Ydby fik Birthe og Åge Olsen en kvistlejlighed i Solhjem, hvorimod Ella og jeg, fik en stuelejlighed, i den modsatte ende af byen, hos cykelhandler Niels Vestergaard. Det lå derimod tungere med, at finde et egnet værksted, selv om vi ikke søgte de store lokaler. For de småting vi havde tænkt os at fremstille, krævede kun lidt plads, hvis vi fik os indrettet praktisk. Viste det sig umuligt, at finde et passende værkstedslokale, måtte vi opgive vore planer, idet vi hverken havde mod, eller midler, til at gå i gang med et byggeri. Når vi trods alt fik startet må det tilskrives el-installatør Christian Pedersens interesse og velvilje for vort forehavende, idet han langt om længe lod os leje en del af husets store kælder.

Det lokale vi overtog, blev brugt til tom emballage, og bestod af en lang mørk tarm, der i en bredde, af to meter, strakte sig i hele husets længde. Det var et såkaldt, underjordisk udskud, bygget ud fra husets sokkel, og dækket af en solid cementbro. Efter et års tid, blev forholdene for trange, og igen lod Christian os få et rimeligt stort stykke af kælderen, der gav os yderligere to rum, og et lille kontorlokale.

Huset blev oprindeligt opført af en tømrer med det formål, at bruge kælderlokalerne til værksted, så det er sandsynligt at det udskud vi startede i, har været beregnet som lagerplads til bjælker og brædder. Før vi kunne tage lokalet i brug, måtte vi længst inde, grave ud til en passende højde, hvorefter væggene, blev sikret mod fugt af en skalmur. Den nødvendige dør og et Vindue, blev sat ind i den østvendte gavl. Til slut blev vægge og loft kalkede hvide der kom neonlamper op, så alt i alt, blev lokalet tilforladeligt lyst og luftigt.

Hos et maskinfirma i København, havde vi set på lidt maskineri, og orienteret os om priser, på det vi eventuelt måtte anskaffe. Vi rådede ikke over store penge, men havde sikret os et lille latterligt privatlån, til at dække, de forudsete- og ikke mindst de uforudsete udgifter. Forståeligt nok, var der ikke mange

der troede på vort projekt, for noget der ikke havde spor med landbrug at gøre, havde folk, i almindelighed, ingen fidus til.

Da lokaliteterne stod færdige, købte vi det nødvendige maskineri, bestående af en revolverbænk, en spindelpresser, en bænkboresmaskine, en slibe- og polermaskine, og lidt håndværktøj. Af nødvendighed, anskaffede vi senere, en slagsaks, en rundsaks, et sprøjtelaerings udstyr, en ovn til varmelakering, en rensetromle, gas- og elsvejseapparater en punktsvejsemaskine, en maskinsav, en hydraulisk presser, en rørbukkemaskine, og en lille forslidt drejebænk. Hjælpeværktøj fremstillede vi så vidt muligt selv, for det var ingen billig fornøjelse, at få det lavet på en specialfabrik.

Uden festivitas af nogen art, startede vi metalvarefabrikken »Nofa« i januar 1947. På det tidlige tidspunkt efter krigen, var det meget svært, at skaffe materialer, men vi fik da fat i lidt, og gik i gang med at fremstille en serie kuglelukker, beregnet til små skabe og lignende. I et forsøg, på at afsætte et parti, til et københavner firma ved navn Fog & Mangård fik vi i stedet for en stor ordre på hyldebærere, der viste sig at være urentabel, og det samme gjorde sig gældende for vore kuglelukker, der sandt at sige, var usælgelige.

I flæng vil jeg nu forsøge, at nævne noget af det vi senere tog op, og havde bedre held med. Det blev i første omgang, komfurkroge og ildragere, fremstillet af elektricitetsværkets kasserede seks mm. luftledninger. Sideløbende, fremstillede vi primusnøgler, hvor Fog & Mørup, København, blev den største aftager, med salg til hjemmemarkedet, Grønland og Færøerne. Efterhånden omfattede programmet også skøjtenøgler, karburatortopnøgler, stål-skruetopnøgler cykeltopnøgler radiotopnøgler og småting som taskelåse, bagagebærerholdere, og toilet-papirholdere.

Fabrikken kom igang

På foranledning af installatør Christian Pedersen, gik vi i gang med at fremstille remstrammere for el-motorer, Det blev også med hans medvirken, vi kom i gang med at fabrikere

messing hængelåse til transformatorårne. Det afstedkom, at vi på tro og love, måtte garantere aftager firmaet, absolut eneforhandling. Vort program kom efterhånden til, at omfatte større ting, i første omgang primus- og gasovne, hvor Færøerne var en betydelig aftager, med Fog & Mørup som grossist.

Efter syv års samarbejde, måtte min gode ven og kompagnon, Åge Johannes Olsen indfri det løfte, han i et ubetænksomt øjeblik, havde givet sin kone og det gik ud på, at hun ikke, ville bo i en lille flække, som Ydby, hele livet. Der var ingen vej uden om så til vores fortrydelse, måtte vi i 1953, dele maskiner og produktion, så retfærdigt det nu lod sig gøre. Da det var til ende, sagde Åge nonchalant, at jeg måtte vælge først, da det var ham (underforstået hans kone) der ønskede skilsmissten. Det var ikke et svært valg, jeg tog den udmærkede produktion af gasovne, men havde så til gengæld heller ikke andet.

Det afbræk var som at starte forfra, og det var meget ubehageligt, at se tingene forsvinde. Især gjorde det ondt, da revolverbænken løftet af en kran, hang svævende mellem himmel og jord, på vej til Thisted, hvor Åge havde lejet et lokale hos fabrikken Cimbria. Men heldigvis, gik det hele stille og roligt fremad igen.

Selv om Åge og jeg stadig var venner og på god talefod med hinanden, forhørte jeg mig alligevel hos en bekendt i Thisted, for at få at vide, hvordan det gik med Åge Olsens fabrik. Efter de oplysninger jeg fik, så det lovende ud i starten, og i travle perioder, havde han tilmed ansat en mand, og som noget nyt var han gået i gang med en produktion af traktor førerhuse. En tilsyneladende udmærket idé, indtil det viste sig, at aftageren, var ude af stand til at betale. På et tidspunkt købte Åge grund, og fik bygget hus, som familien dog kun fik glæde af i en kort periode, idet Olsens Fabrik, måtte standse produktionen, efter cirka tre års forløb, hvorefter han fik arbejde, hos Thomas B. Thrige i Odense. Nu er det så let at være bagklog, men set på passende afstand, var det måske godt, det gik som det gjorde.

Det farvel til Åge Olsen, var vemodigt og på mange måder en mærkbar forandring. Et af de

synlige resultater blev, at vi fik mere plads i det trange værksted, hvor vi nu havde beskæftigelse til to voksne medarbejdere og Egon Nicolajsen, der pligtro mødte op hver dag, efter skoletid.

Kontorarbejdet havde Åge og jeg tidligere delt, nogenlunde ligeligt men som ene ejere måtte vi nu indstille os på, at også det arbejde lå i egne hænder. Det blev Ella, der overtog kontorarbejdet, selv om hun i forvejen havde mere end rigeligt, at se til med mand, tre børn, hus og have. En arbejdsbyrde jeg først for alvor fik øje på, mens hun var indlagt på Thisted Sygehus, selv om jeg, mens hun var der, hverken vaskede, rullede, strøg, strikkede, syede, eller stoppede så meget som én eneste hullet strømpe.

Som sagt, havde vi efter deling med Åge Olsen, kun produktionen af bageovne og de kunne sælges hele året, men havde deres sæson fra september til sidst i december. Så for at holde liv i foretagendet, skulle der tages én eller flere sideløbende produktioner op - ud fra den belæring, at det er for risikabelt, at basere en virksomhed, på et enkelt produkt. Men før vi gik i gang med noget nyt, sikrede vi os, at det kunne fremstilles på det forhåndenværende maskineri, og det passede fint til, at realisere en idé om at producere børnetrillebørene i stål. Det viste sig, at børen slog godt an, så ad åre fik vi et godt sælgeligt repertoire, som jeg vil forsøge at remse op.

I børneafdelingen, blev det foruden trillebørene i to størrelser, til et møblement bestående af bord og stol, almindelige stylder, kængurustylder, stangtennis, og to størrelser i kælke. Til de mere modne, fremstillede vi flere forskellige modeller i havemøbler, såsom solvogne, en sammenklappelig strandstol, en gyngestol til have og terrasse, skole og kantinemøbler, stabelfare bordbukke, tørrestativer, renovations-spande, og smedjærnslysestager i mange modeller.

Af de pladestrimler der hobede sig op, efter mange års produktion af gasovne, fremstillede vi en hvidlakeret adventskrans, som Ella og børnene forsynede med røde bånd, og emballerede i æsker. Under et besøg, af den forhenværende boghandler fra Snedsted, ham

broderen kaldte, bette skalle bror Jens - havde vi et større parti emballerede kranse, stående. Af almindelig nysgerrighed, spurgte han om hvad der var i de mange æsker, og da han fik syn for sagen, sagde han forstemt. Jamen Nielsen da, huen ka do da fo dæ te å ta dæn bette glee fræ vos, vi hår ve å lav vå ejen adventskrans.

Foruden den idiotiske krans, der for øvrigt blev revet væk som varmt brød, tog jeg mig ind i mellem den fornøjelse, at fremstille forskellige småfigurer, såsom træer, kvinder og kors, en produktion, der hovedsageligt, blev afsat til det økumeniske selskab i København.

I 1950, byggede vi, tæt ved plantagen, et hus i træ (æ pinhus) leveret og opført, af Glarbo Savværk på et kælder-fundament, bygget af Ingvard Kongensgård og Jens Josefsen. Huset blev af skeptikere kun spået en levetid, på højst femten år, men i år 2001 står det endnu - tilmed i bedste velgående.

Med de store ting vi fremstillede, blev værkstedet ved stationen, efterhånden for lille, så i 1956 byggede vi et større, på nabogrunden til vor privat beboelse. Det skete næsten samtidig med, at Åge Olsen opgav sin virksomhed i Thisted, og i den anledning, mente han det ville være naturligt, at vi fik revolverbænken igen, sammen med fremstillingsretten til det han havde overtaget. Et så fristende tilbud, kunne vi ikke sige nej til, selv om vi dårligt havde råd.

Nu hvor det hele var samlet igen, kom der ekstra sving i hjulene, især var skøjtenøglerne en fin artikel, hvor vi i en god kold sæson, var oppe på, at fremstille 33000 stk. Foruden produktionen der fulgte med revolverbænken, fik vi også det lønarbejde Åge havde haft fra fabrikken Cimbria, og det blev til pæne ordrer, på forskellige smådele

Om de små duppeditter vi drejede, faldt der mange små morsomme bemærkninger. for eks.

Nofas samlede arbejdsstyrke omkring halvtredserne. Fra venstre - forreste række Holger Mikkelsen, A. C. M. Andersen, (Asj Brogård), Henry Sundby Jensen. Bagerst t.v. Åge Johannes Olsen, Charles Nielsen.

benævnte min bror os, som - æ tapdrejere - en titel der ikke faldt i god jord, hos én af hans små piger, idet hun bebrejdende sagde. Far -æ tøvves no det er synn, at do kalder dæm for æ tapdrejere.

På en af de dage revolverbænken snurrede på fulde omdrejninger fik vi besøg, af installatør Søgård, Hurup. Interesseret så han til, mens emne efter emne, faldt ned i bakken, hvor de tilsyneladende forsvandt i spånerne. Det så sikkert nytteløst ud, hvis man ikke kendte proceduren, og Søgård spurgte da også desorienteret, om hvad den slags småting skulle bruges til. Her blev jeg svar skyldig, men kunne fortælle, at dimserne var en ordre fra Cimbria. Den oplysning, tyggede han lidt på, før han lunt bemærkede. Ja det forundrer mæ såmænd eet, at de eet sel ka lav det, for sørnøj bette værk, ka almindelig minnesker slæt eet sik.

Ved et tilbageblik på vor spæde start, blev det med tiden synligt, at det gik frem ad. I begyndelsen var det også svært at få øje på et lyspunkt. Vi havde så godt som ingen startkapital, og hverken Åge eller jeg, havde taget højde for det administrative, indkøb, tilbud, salg, fakturering, regnskab, og så videre. Forhold der blev løst, ved hjælp af købmand Henry William Østergaards uvurderlige goodwill.

Hvordan og hvorfor Østergård, blev rodet ind i det halsbrækkende foretagende, er forsvundet i tågerne, men hans velvilje strakte sig så langt, at hans telefon, Ydby nummer 17 figurerede på vores første papirer og tryksager. Resultatet af den gestus, medførte, at vor hjælpsomme købmand, betjente de kunder og kreditorer der ønskede, at komme i telefonisk forbindelse med Nofa - Nielsens og Olsens Metalvarefabrik.

Manglen på materialer, blev for alvor mærkbart, da vi begyndte, at fremstille primusnøgler, og det var en ærgerlig situation, at mangle stål, til gode salgbare artikler. Men det problem løste Østergård, ved systematisk at forhøre sig hos de Jern & Stålforretninger, der stod opført i Jysk Telefonbog. Fremgangsmåden gav bonus, for det viste sig, at Hjørring Jern &

Stålforretning, lå inde med et større lager af de dimensioner vi manglede.

Efterhånden kom vi så meget til hægterne, at vi foruden telefon, også fik skrive- og regnemaskine, anskaffelser der bevirkede, at Østergård slap for det voksende kontorarbejde. Men at det gode forhold, fortsatte på andre måder kom bl.a. til udtryk i Ydby Avis årgang 1960, med følgende tospaltede annonce.

JUBILÆUMSTILBUD

I samarbejde med fabrikant Charles Nielsen, kan vi tilbyde et begrænset parti anden sorterings »Nofa« gasbageovne. Ovnene er hvidemaillerede, med rude og fuldt tilbehør, to bageplader en emailleret bradepande og grillrist. Bortset fra små ubetydelige skønhedsfejl er disse ovne nøjagtig lige så gode som første sortering.

Så længe lager haves, kan de købe denne ovn, til kr. 107,85. Tilbudet gælder kun i denne måned.

H.W. Østergaard.

Måske inspireret af jubilæumssalget, fik Østergård sit eget mærke i gasbageovne. Til det formål blev der fremstillet et rundt aluminiums skilt, hvor navnet »Astor stod skinnende klart på en blå bund. En fiktion der også kendes fra bilbranchen, hvor Austin og Morris Marina, kun har navneskiltet til forskel. For os gjaldt det om at sælge ovne, og i den forbindelse var det underordnet, om de hed Nofa eller Astor. Østergårds mening med eget ovnmærke, har sikkert været, at han så kunne kalkulere som det passede ham, og med mit kendskab til hans prisansættelser, har ovne af mærket Astor, kunnet købes til favorable priser.

Vi havde endnu til huse i værkstedet ved stationen, da vi fik oprettet telefon nummer 90, Men godt hjulpet af Østergård, havde vi en god solid kundekreds, og kneb det ind imellem med afsætningen, sendte vi et ødselt hav af brochurer ud fil kendte og ukendte forretninger og grossister. Anstrengelser, der som regel gav resultater.

Foruden os selv, beskæftigede vi nu, old mann A.C.M Andersen, Henry Sundby Jensen Ubbesen, og en dreng, på deltid. - Af helbredsmæssige grunde, måtte Andersen opgive jobbet, og blev afløst af byens cykelhandler, Mads Olsen. En mand der kunne det hele, og som vi til vor fulde tilfredshed, havde ansat i cirka femten år.

Ella blev repræsentant

Da vore børn Anders, Meta-Marie og Juliane, kunne stå på egne ben, besluttede vi, at Ella, der er uddannet ved handel, kontor og isenkram, skulle forsøge sig som firmaets repræsentant, for, at springe grossistledet over. Det viste sig, at være en god idé, selv om hun måtte bruge toget, indtil vi den 24/6 1966 købte en Morris Marina, til en sum af kr. 19.999, indregistreret som S.E. 22.231.

Den trofaste Marina, der blev 31 år, svigtede os meget sjældent, og når kilometertælleren til sidst kun viste 57.775 kilometer, må det tilskrives det mirakel, at den på en tur til Mors, pludselig viste nul. Det må indrømmes, at den på det sidste blev mere støjende, selv om den efter trækket at dømme, havde mange kilometer i sig endnu. Min interesse for at farte rundt i en bil, kan ligge på et meget lille sted, og jeg havde også mine bange anelser, da Ella begyndte, at køre land og rige rundt. Men hun var en god sælger, og som tur efter tur forløb godt, blev jeg med tiden mere forhærdet. Dog kan jeg i nogen grad, følge Peter Johansens tankegang, når han lod sin kone tage bilen, fra Herning til Ydby, og sikrede sig selv med en togbillet. For som han udtrykte sig ville han fileme hverken lemlæstes, eller slås ihjel i en blikspand.

At Marinaen ikke skulle være gjort af det bedste kram, blev jeg under et besøg, af min tidligere medarbejder, Egon Nicolaisen gjort bekendt med. Han var nu en voksen ung mand, med egen vogn, hvilket mærke husker jeg ikke, selv om jeg pligtskyldigt beundrede statussymbolet fra alle vinkler og kanter. Mens det stod på, roste han sit køretøj i store vendinger, og fremhævede dets fortrin, og soliditet i forhold til andre kendte vogne. Nu

var han i den uheldige situation, at han ikke vidste vi havde en Marina, for efter hans bedømmelse, var det én af de dårligste vogne på markedet, med et karosseri, der rustede op i løbet af højst tre år. Jeg måtte så fortælle ham, at vi foreløbig havde holdt en Marina kørende i godt og vel seks år. Men den kendsgerning, forandrede ikke hans synspunkt, idet han ironisk forsvarede sin påstand med følgende bemærkning. Ja så kan jeg da regne ud, at i har kørt, uden karosseri, i de sidste tre år.

I stille stunder, kan jeg godt komme til, at tvivle på, om vor lille virksomhed, ikke tog for meget af den tid der bliver stillet os til rådighed. Utaknemlig - kan jeg høre én og anden hviske, når jeg nu fortæller, at jeg sjældent gik ned på værkstedet af lyst men af nødvendighed, og i grunden er jeg ked af, hvis jeg har taget noget fra dem, der elsker at slå søm i, og krumme stål, i forskellige vinkler. Hverken Ella eller jeg kendte til otte timers dage - og weekender var et ukendt begreb, ikke sjældent arbejdede vi begge to til langt ud på aftenen, vore sommerferier blev i de første mange år, afviklet på én eller måske to dage og jeg ved godt, at den der ikke vil arbejde, heller ikke skal have føden, men der forlød vist intet om hvor unødvendigt og dødsens trist, det arbejde skulle være.

I starten havde vi nogenlunde ro, for de offentlige papirnussere, men som tiden gik, blev vi hjemsøgt, af alskens myndigheder, såsom arbejds- fabriks- brandtilsyn osv. Bedre blev det ikke, da vi fik den nye skat, under dæknavnet, omsætningsafgift (oms) som i første omgang ramte vort program af legetøj. En ulempe der medførte, at vi ulønnet, skulle opkræve statsskatter. Omsen gav en stagnation i omsætningen, og samtidig blev der ansat en stab af toldere til at kontrollere, at de små syndere ikke syndede for meget.

Som den altid siddende, løgnagtige regering, lovede den at omsen, kun var en midlertidig foranstaltning, et tilsagn ingen havde grund til, at tro på. Det varede heller ikke længe, før skatten kom til at omfatte flere varer, under betegnelsen merværdiomsætningsafgift (moms.) Med de påfund generede det offentlige ikke

mindst de små erhvervsdrivende, men det sluttede ikke med omsen og momsens, og loyldige fulgte vi trop, indtil man med kildeskatten påbød, at alle forretningsdrivende, skulle administrere de ansattes skat. Efter det stavnsbåndslignende indgreb, besluttede vi at slå bremserne i, og sænke farten, før vi blev kvalt i love og offentlige papirer.

Selvvalgt var vi nu ene om foretagendet, og ind i mellem gav det mere end rigeligt at se til, men udgifter til børn, hus og hjem, var blevet mindre - og i det store hele, gik det bedre end forventet. Havde vi for travlt, fik vi hjælp af en ung mand, med et såkaldt skattefrikort.

Ideer til gode produkter kommer som regel ikke af sig selv, derfor betragtede vi det nærmest som en »gaveartikel,« da vognmand og renovatør Villy Kongensgaard, Hurup spurgte om det havde interesse, at fremstille renovationsspande. Vi fik så en prøveordre på hundrede stk. med tilsagn om, at større ordrer ville følge, hvis resultatet faldt tilfredsstillende ud. Det blev til mange ordrer, indtil papirsækkene slog igennem. Til en forandring, begyndte vi på det tidspunkt, at eksperimentere med at fremstille smedjærnslamper, lysestager, og pejsesæt, artikler der viste sig, at have en stor kundekreds, både til hjemme- og eksportmarkedet.

Det var Ella, der præsenterede varerne, for de forretninger der lå inden for en rimelig radius. Men af ukendte årsager, var jeg med i Vorupør den dag keramikhusets indehavere, Karen og Jens Vækild, skulle præsenteres for »jernværket.« Til min store skuffelse viste det sig, at forretningens tre store udstillingsvinduer, bugnede med smedjærnslysestager. Ved det triste syn, sagde jeg til Ella, der skal du ikke ulejlige dig ind, vi vender om og kører hjem, for de har mere end rigeligt, af det -rustne møg. Men hun insisterede på, at gøre et forsøg når vi nu var kommet derud. Som sagt så gjort, og med et par prøver i hænderne, og lidt billedmateriale under armen, gik hun salgsbevidst ind i den velassorterede forretning.

Besøget dømte jeg til, at blive af kort varighed, men da det trak ud, begyndte jeg i min ensomhed, at løfte bilens gulvmåtter, og

opdagede at saltet havde ætset hul, i bunden, på den aldrende Marina. Det højnede ikke humøret, men ledte tankerne hen på fiskeskipper Jensen, der blev stoppet af en betjent, der bad om at se kørekortet, hvorefter han lettede på én af bilens gulvmåtter, og da det viste sig, at den dækkede over et stort hul, sagde han spørgende hvad er det jeg ser her. Ja det ka æ fortel dæ, sagde skipper Jensen, - for det mo jo så væ æ landevej te Frederikshavn. Nu tænkte jeg mere på Marinaens forbistrede rusthul, end på Ellas salg, men det lettede lidt på humøret, da hun præsenterede mig for en vægtig ordre. Det må tilskrives ungdommens letsind, at vi for mange år siden bestemte, at vi ikke ville fortsætte med forpligtende arbejde, når vi blev omkring tres år. Hvordan det skulle klares økonomisk måtte tiden vise - men til vort held blev vi reddet på strengen af efterlønnen.

I 1980 da ungdommens drøm om alderdommens frihed kunne realiseres, luftede vi nu og da tanken med det resultat, at to af vore kunder, viste interesse i at overtage produktionen af vore smedjærnsartikler, og med baggrund som maskinarbejder blev det, Jens Vækild Nørre Vorupør, der i 1982 lejede værkstedet og fabrikeretsretten.

Når vor lille skallede metalvirksomhed gik så godt som den gjorde, må det tilskrives den hjælp vi fik af nævnte og ikke nævnte i forbindelse med de valg, vi under tidernes skiftende konjukturer nødvendigvis måtte tage. Havde vi haft lyst og penge, kunne vi i flaskegassens barndom godt have udvidet produktionen. Vi sagde nej til mange ordrer bl.a. da vi blev tilbudt at fremstille gasflasker for Dalsøgas.

Mens jeg sidder og hamrer det sidste kapitel af mine erindringer ned på papiret kan det både ses og høres at skrivemaskinens stabilitet er på retur, men den har også tjent os længe. Det er den samme maskine Ella brugte, når hun efter dagens øvrige gøremål, som husmor og repræsentant, måtte i gang med at skrive fakturaer, opkrævninger, rykkerbreve og hvad der ellers var. I mere end halvtreds år, har hun været mig og firmaet til uvurderlig hjælp - så uden hende ingen fabrik. Derfor må det være

på sin plads, at slutte med de fattige ord jeg satte på vers, fyrré år efter vort bryllup - til melodien Samarkand:

SANGEN TIL ELLA.

I mit hjertekammer var det slut med freden
da jeg så dig kærester for første gang
du var Eva jeg var Adam midt i Eden
og atomerne i mig gik straks i gang
i mit indre var der både sang og uro
og mit hjerte slog vist nok en ekstra gang
dine øjne løj måske og var mig utro
tvivlen var der selv om englene de sang.

Det var sol og sommer du var sød og sjælden
og mit hjerte det blev straks forlibt i dig
da vi mødtes første gang på sporvognshellen
møster Nora, Inger, Egon, dig og mig
selv om jeg var størst så følte jeg mig lille
vidste du mon jeg var i din hule hånd
og at du ku' føre mig hvorhen du ville
sno mig ind i elskovs glædens silkebånd.

Der var kærlighed i luften i Apollo
det var lykken at jeg havde dig så nær
for når du og jeg og hele salen kluklo
gav det vores møde et romantisk skær
og skønt Erika betog mig med sin charme
kredsede mine tanker stadigvæk om dig
og til afsked tog jeg dig i mine arme
for jeg følte du var skabt og til for mig.

Dine øjne lo og læberne var bløde
ved det kys der gav mig fred og indre ro
og jeg elsker dig endnu og dine søde
korksandalers klip klap hen ad Vesterbro
i min alderdom da vil jeg aldrig glemme
glæden ved at vore hjerter slår i takt
og så længe jeg ka sanse vil jeg nemme
kærligheden i den grå spadseredragt.

EFTERSKRIFT

Da jeg begyndte at skrive om Ydby og dens indvånere, overså jeg rækkevidden, idet jeg ikke havde fantasi til at indse, det ville fylde 287 A - 4 ark. Om det så er papiret værd må andre bedømme. At skrive om det der er sket i egen samtid er noget af en balancegang, hele tiden skal der vurderes og sorteres, ingen må trædes for nær, og er det sket, er det beklageligt, og meget mod min vilje.